

187

Board
of
Directors

184
1723

MI A LEGSÜRGŐSEBB TEENDŐNK?

IRTA
OPITZKY JÁNOS
VOLT HONVÉDSZÁZADOS.

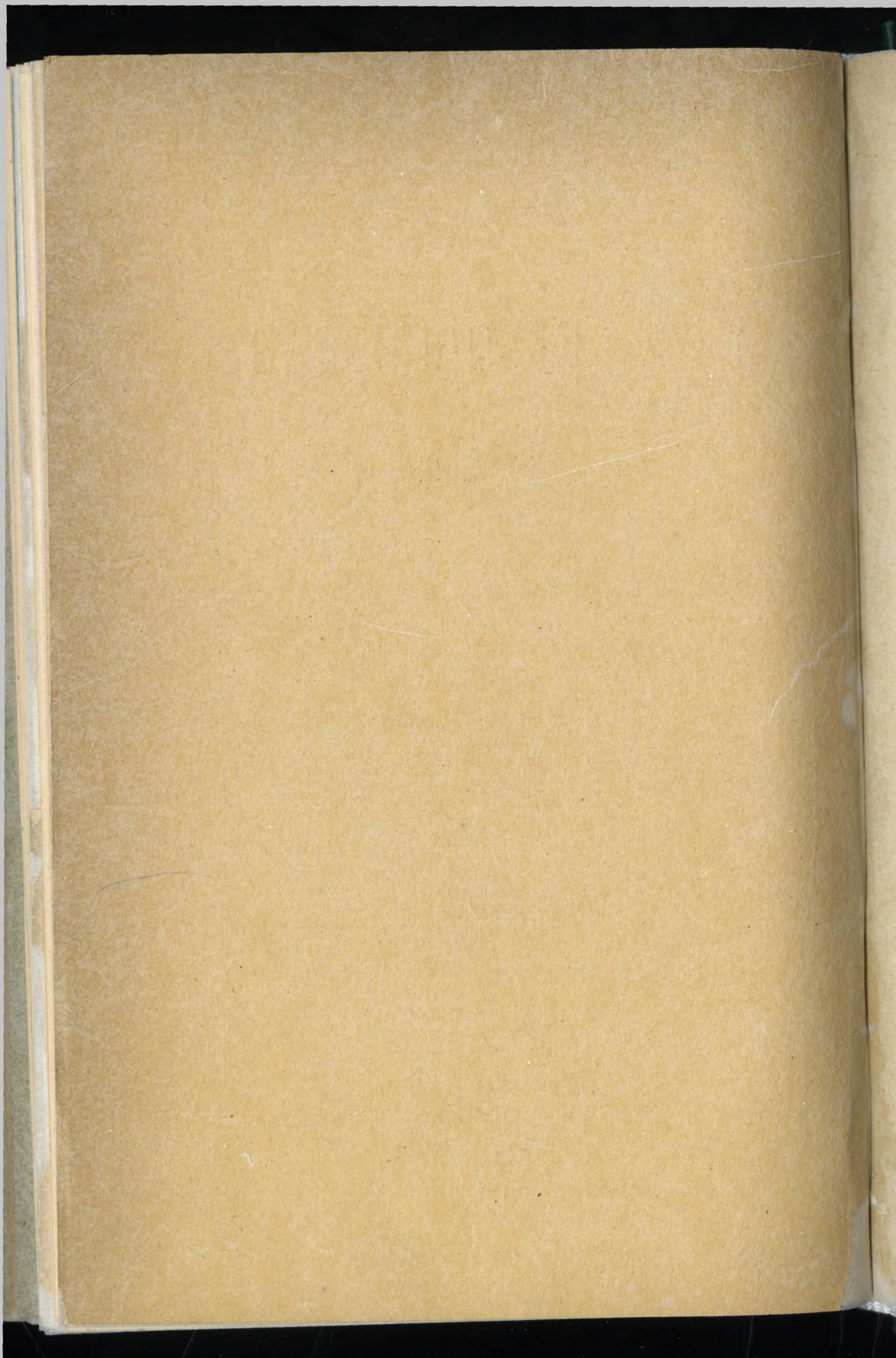
11.

Árk. Hohr

BUDAPEST, 1884.
TETTEY NÁNDOR és TÁRSA
BIZOMÁNYA.

TETTEY NÁNDOR és TSA
KÖNYVKERESKEDÉSE
BUDAPESTEN

MI A LEGSÜRGŐSEBB
TEENDŐNK?

IRTA
OPITZKY JÁNOS
VOLT HONVÉDSZÁZADOS.

BUDAPEST, 1884.
TETTEY NÁNDOR ÉS TÁRSA
BIZOMÁNYA.

bibf 2005 960

DE BALLAGI GEZA.

Multi rixantur de lana saepe caprina,
Sed fugit interea, fugit irreparabile tempus.

*

Gutta cavat lapidem, non vi, sed saepe cadendo.

1910. MÁJUS 20.

Ezer éves. életünk egy ezredéves harc a mely nincs befejezve, a melynek nem szakad vége a jövőben.

Szemben e kilátással felmerül a kérdés:

„Mi a legsürgősebb teendők?”

Mielőtt e kérdésre felelnék, egy pillantást kell vetnünk a magyar nemzet multjára.

A történelem lapjain a következőket találjuk följegyezve:

„A magyar nemzet, honfoglalása által, a nagy morva birodalmat szétrombolván, a szláv népek egyesülését megakadályozá és Europa keleti felének új alakot adott.

„Egy századon át folytatott kalandozásaival a germán törzsek egyesülésére adá meg az első lökést. s a mai német császárság létesítésében is mint tényező vett részt.

„Dicső királyát, szt. Lászlót, mint korának legnagyobb hadvezérét, Europa fejedelmei választották meg az első keresztes hadjárat fővezéréül.

„Könyves Kálmán, századokat megelőző törvényei, mint megannyi üstökösök ragyogtak korának szellemi éjjelében, és fényökkel jelölték ki a többi népeknek a civilizáció ösvényét.

„Patakzó vérével védelmezte a magyar nemzet Europa nyugati népeit a tatárok és később a törökök ellen.

„A hős Ottokárt véres harcban elejtven, győzelmes fegyverével tartotta fenn I. Habsburgi Rudolfot a trónon.

„A világtörténelemben korszakot nyitó emetével — csaknem közvetlenül az Árpádház kinulta előtt — megalapította azon dynasziát, melyből utóbb királyait választá.

„Nagy Lajos hadseregének fényes fegyvertényei és Hunyady Jánosnak a marathoni diadalhoz hasonló belgrádi győzedelme bámulatra ragadták az egész világot.

„A Habsburgház férfiágának kihaltával a leányági első királyt, Mária Teréziát, fél-Europa ellen védte meg.

„Midőn a győzelmes francia ágyúk dörgésétől remegett az európai continens földje s trónok és birodalmak roskadtak össze: sem I. Napoleon diadalai, sem az ő proclamatiója nem bírta megingatni a nemzet loyálisát, megrendíteni szót. István koronáját a magyar király homlokán.

„Nyelvét a tőkély fokára emelte. Alkotmánya túlélte a századok romboló viharjait s a nemzet, tengernyi ellensége közt, egy ezredéven át megtartotta hazáját.“

E legendák revelálják: hogy a magyar nemzet nemcsak államalkotó, hanem államfentartó és biztosító erővel, képességgel bír, s hogy fontos szerepre van hivatva a jövőben is.

Ha nem volna többé szerepe, ha nem volna rendeltetése a jövőben: a végtelen csapásokból, melyek alatt századokig vérzett, nem épülhetett volna fel és nem izmosodhatott volna meg annyira:

hogy az osztrák-magyar birodalomnak ő képezze az egyedüli szilárd elemét, mely nem hajlik sem jobbra sem balra, hanem, mint a sziklaszál a

görgeteg közt, rendületlenül áll a szomszédos államok felétöbbsé-kevésbégravitáló népfajok közepette;

hogy ő legyen nemcsak alapja, súlypontja, hanem vértje is azon államnak, mely, ha szétbomlanék, bomlásával inaugurálná a czéltalan és végtelen fajharcot, mely fél Európát az örökké forrongó Spanyolország sorsára, vagy orosz járom alá juttatná.

Történelmünk azt tanusítja, hogy a nagy harcokat, melyeket a nemzet körömszakadásig vívott, nem vívta egyedül a hazáért és az alkotmányért, hanem vívta koronázott királyáért is.

A királyi méltóság a magyar nemzet ősi intézménye, s ennél fogva koronázott királyában egy szent hagyomány személyesítőjét, egy magasztos nemzeti elv megtestesülését, s az alkotmány éltető lelkét a rajongásig tiszteli a magyar.

Ezen lélektani okoknál fogva, csak a magyar nemzet „royalista“, csak ő nem lehet meg király nélkül.

Mint Anteus a föld érintésétől, a magyar nemzet is királyai jelenlététől nyerte és nyeri erejét.

Mig a magyar királyok kizárólag Bécsben laktak, a magyar nemzet súlya folyton csökkent a népek mérlegén; de mióta királyunk minden évben többször fordul meg közöttünk: izmosodik a nemzet és tekintélye nőttön nő Európában.

Azóta pedig, hogy királyasszonyunk is magyar nyelven szól hozzánk, úgy érzi a magyar ember szíve, mintha Árpád korszaka újulna meg.

És valóban, körülöttünk is Árpád korára emlékeztető jelenségek tűnnek fel. Mindenütt az egymással rokon népek sorakozását, fegyverkezését látjuk.

Szemben e fegyverkezésekkel és azon eshetőséggel, hogy minden pillanatban megharsanhat a

végzetes tárogató riadása, mely a gátra, élethalál-harczra fogja szólítani a magyart, mihelyt a med-réből kiáradó szláv Oczeán neki zúdul Európának, jogosan követeli a nemzet, hogy multjának, alkotmányának, jövőjének megfelelőleg szervezhesse véde-erejét.

Legsürgősebb teendőink tehát: a hadszervezet revisiója.

*

Mi a hadsereg?

A hadsereg az állam törvényesen fölfegyverzett védereje bel- és külellenség ellen.

Hajdan, a népek minden fegyverhordható tagja, azaz, minden szabad férfi, hadköteles volt; ennél-fogva a nép maga volt egyszersmind a hadsereg is.

Később, midőn a népek hazát alkotva politikai nemzetekké egyesültek, egy-egy nemzetnek már csak bizonyos, kiváltságolt része csatázott.

Az újabb korban, az államok különleges érdekei követelték, hogy a fegyveresek egy része, béke-időben is, együtt tartassék. E kisebb-nagyobb csapatokból fejlődött ki az állandó hadseregek rendszere.

Ezekből látható, hogy a hadseregek az alkotmányok érdekében és azok szellemének megfelelőleg szerveztettek mindenütt. Bizonyítja ezt a jelenkor is, a melyben, az egyenjogúság és egyenlő teherviselés elve szerint, hadköteles mindenki, a ki fizikailag harczképes.

A nemzetek léte, jövője, az alkotmányon és a hadszervezeten alapszik. Ezért javítják, módosítják, erősítik folyton ez alapot, hogy fenmaradásukat biztosíthassák.

A nemzeti lét biztosítása követeli, hogy az alkotmány olyan legyen mint az élőfa hársa, a hadszervezet pedig olyan, mint a fának a kérge, hogy a nemzet, szintugy miképen a fa, fejlőd-
hessék és védve is legyen a nélkül: hogy a fejlődés a védelmet, a védelem a fejlődést gátolja.

Megfelel-e hadszervezetünk ezen elvnek?

Határozottan azt feleljük: nem felel meg.

Hadszervezetünk a nemzet fejlődését is, védel-
mét is, akadályozta és akadályozza.

A birodalmat adósságokba verte.

Lassu volt a mozgósítás mindig, ami a csa-
patok szétszórt elhelyezése miatt nem is lehetett
másképen.

A „Langsam voran“ a fölfegyverzésnél is hü-
ségesen követett elv volt a vas-puskavesszők korá-
tól a „Zündnadelgewehr“ s a vontcsővű ágyuk
idejéig; és ma sincs elegendő lovasságunk, tü-
zérségünk.

Magyarország határai, védművek hiánya miatt,
tárva-nyitva állnak az oroszoknak.

A tábori egészségügyi szolgálat hiányosságát
fájdalmasan megénelették az 1866-i hadjáratban
megsebesültek.

A felszerelés központosítása a magyar iparra
káros, az eshetőségeket számba sem veszi és sze-
rencsétlen hadjárat esetében végzetes lehet.

A nagyfontosságú tábori futár-szolgálat szerve-
zetlen.

Hogy földabroszokban szükölködünk, hogy a
tenger mellék némely részéről nem is létezik térkép,
azt a boccaiak és bosnyákok elleni hadjáratok lelep-
lezték. 1866-ban, közvetlenül a blumenauai ütközet
előtt, csaknem fölforgatták Pozsony városát, hogy
egy helyrajzi térkép birtokába juthassanak.

Mindezeket tetézi, hogy a katonai nevelő- és tanintézetekben nem a szaktudományos kiképzésre hanem a katonai kasztszellem meggyökeresítésére fordíttatik a főgond.

Hadszervezetünk hiányos voltát maga Radetzky constatálta, memoirejaiban állítván:

„A hadszervezet foldozgatásánál és javitgatásánál határozott akarat és rendes terv soha sem vétezt alapul. Nagyon korhadt már ez épület, melynek részei erős támogatást igényelnek.

Korhadtt volt tehát hadszervezetünk már Radetzky idejében; s ha sem 1848/9-ben, sem 1859-ben, sem 1866-ban nem bírt megfelelni céljának: hogyan felelhessen meg annak ma, midőn az „Egységes Ausztria“ helyén az osztrák-magyar birodalom a „dualismus“ áll?

A korhadtság és a dualismus egyaránt követelik a hadszervezet módosítását.

*

A hadszervezet módosítása a legkevésbé sem érinti a hadseregben meglevő valóságos erkölcsi tényezőket, s azok számát egyetlen egygyel sem kevesbiti.

Hisz épen az erkölcsi tényezők elégtelensége és azok szaporításának multhatatlan szüksége követeli a hadszervezetnek mielőbbi módosítását. Mert:

Ma népek csatáznak nem praetorianus hadak.

Ennélfogva a kasztszellem, a hadsereg hirneve, a hőstettekre buzdító példák, a szóhagyományok és a kiváltságok szülte önérzet csak parányi sziporkák azon óriási lánghoz kepest, a mely egy fegyverben álló nemzet hadoszlopaiból kitör, midőn azok a hazaszeretettől lelkesítve lépnek a csatátérre.

Ezt a mindent magába olvasztó lángot kella hadszervezetnek föléléstzenie.

Ilyen hadszervezetnek örvendő nemzettel, a jelenlegi hadszervezet mellett, soha sem fog sikeresen harcolhatni a közös hadsereg. Bizonyítja ezt az 1848/9-i önvédelmi harcunk és bizonyítja az 1866-i vereség is.

Kétségtelen azonban, hogy olyan hadszervezet, mely egy egész nemzet lelkesedését lángra lobbantani képes, halomra fogja dönteni a katonai hierarchia elavult dogmáit.

E dogmák a korhadt hadszervezetből eredtek, a melynek az a főbaja, hogy korszerű alkotmányon nem alapszik, hanem teherképen maradt rajtunk az 1848 előtti osztrák absolutismus korszakából, midőn az osztrák hadsereg még állandó hadsereg, tehát nem dolgozó, hanem fegyvert viselő czéh, s mint ilyen a legexclusivabb testület vala, a mely a polgári világ minden intézményeivel merőben ellenkezett. Here módon élt, rombolva halt meg.

Az akkori katona lenézte a polgárságot, mint mélyen alatta álló osztályt. Különösen a tisztek felsőbb lényeknek vélték magukat, mert legfőbb hadurokkal egyenlő „porte-épée“-t viseltek.

Nem az alkotmányos szabadságot védeni, nem a nemzet függetlenségeért, dicsőségeért harcolni volt a katona kötelessége, hanem az, hogy zászlóját „sanctissimum“-nak tekintse; hogy lőjjön és lövesse magát, ha feljebbvalója parancsolja; s hogy a népjog és a szabadság felcsillámló sziporkáit gépileg eltíporja.

A hazát soha sem említették előtte, de folyton felolvasták neki a haditörvényeket s ennél fogva nem a hazaszeretet, hanem a vak engedelmesség

volt a kapocs, mely a hadsereget egyesíté, az egyenruha pedig a „foltot nem tűrő” jelmez, mely a lenézett megvetett polgárságtól elkülönítette.

Eczetes hordóból nem lehet szinbort fejteni, bár mi kitűnő volt légyen is a must, a melyet beleszűrtek, s így történt,

hogy az 1848. előtti állandó hadsereg exclusiv szelleme és tévtanai örökségképen átszármaztak a mai közös hadseregre;

hogy a katonai hierarchia még mai napság is ragaszkodik azon dogmájához, mely szerint a hadsereg állam az államban.

Bizonnyitékul szolgál a legújabb eset. A katonai parancsnok megtiltotta két lovászának a polgári bíróság előtti megjelenést, mert szerinte, a katonák szolgálatában álló polgári egyének is a katonai bíróság alá tartoznak.

Ma nem az egyeduralom, hanem a népképviselő korszakát éljük. Ma az egyenjoguság és egyenlő teherviselés az osztrák-magyar birodalom alaptörvénye, a mely nem ismer kasztot, hanem jogegyenlőséget, nem kiváltságolt testületeket, hanem egyedül csak polgárokat. Ma a hadsereg sem maradhat állam az államban, mert a király által szentesített alaptörvény kötelező mindenkire, kivétel nélkül.

Tévtan azon dogma is, hogy a hadsereg egysége a német vezényleten alapszik.

Nem a német vezényszó, melyet a besorozottak hét tizedrésze nem is ért, és melyet hónapokig úgy kell beléjök verni, képezi a hadsereg egységét, hanem képezi: az alkotmányon alapuló polgári kötelesség és a magasztos feladat, a hazát és koronás fejedelmét megvédeni.

A hadszervezet korszerű módosítása e tévtanok bilincseiből fogja felszabadítani a hadsereget, s e

felszabadítás, mint az első fecske a tavasznak —
hírnöke lesz a lelkesedés és győzelem korszakának.

*

Felmerül a kérdés, vajjon a katonai hierarchia
dogmáinak, habár tévtanokat hirdetnek is, nincs-e
mégis létjoguk szemben azon ténnyel, hogy egész
nemzetek állnak körülöttünk fegyverben?

Létjoga csak olyan dogmának, intézménynek,
testületnek van, a mely hazánk és a birodalom javát
mozdítja elő.

Lehet erre tévtan képes?

Soha!

Tehát nincs létjoga.

Létjoga csak azon dogmának van, mely a had-
sereget lelkesíteni képes.

De az osztrák katonai hierarchia dogmái soha
sem voltak képesek a hadsereg zömét lelkesíteni,
mert az absolutismusnak voltak a dogmái, az abso-
lutismusért pedig nem lelkesedtek a népek soha.

Példa erre I. Ferencz osztrák császár praetorianus
hadserege, mely, mint ilyen, valódi mintasereg volt.
A komiszkenyéren tengődött, káplárbottal nevelt,
idegen ajkú nép közé széthelyezett, más nemzetiségű
tisztok parancsnoksága alá állított, kaszárnnyába zárt
katonát a sok évi szolgálat, az egyenruha, a szokások,
a katonai törvényszék, kórház, orvos, lelkész, sőt még
a katonai temető is — tökéletesen elszigetelték a
világtól; a vasfegyelem, vak engedelmesség, szoros
bajtársi kötelék s az „e g y ü t t - n y o m o r g á s“ pedig
mindannyi kapcsok valának, melyek a katonaságot
kaszttá egyesíték el annyira: hogy a kötéllal „ver-
buvált“ csirkefogó, mihelyt a fehér kabátba bujt,
már lenézte és p a r a s z t n a k nevezte a herceget
is, ha az nem volt katona; sőt, midőn a szolgál-

latból már elbocsátották, azzal henczegett mindenütt: ő neki nem parancsol senki, mert ő a császárt szolgálta.

S e fennhéjázó, gőgös szellem daczára, mivé lőn a büszke praetorianus hadsereg 1848/9-ben?

És mivé lett volna, ha a muszka szuronyok nem támogatják? . . . .

Ez avult dogmáknak még akkor sem volna létjoguk ma, ha azok szelleme a maga eredeti tisztaságában fenmaradt volna a hadseregben.

De nem maradt fenn.

Megromlott az fokonként, gyökerestül.

Ugyanis:

a muszkák segélyül hívása megrendíté a sereg ön-bizalmát;

a honvédek büntetésül történt besorozása fegyencz teleppé alacsonyította le a hadsereget s önérzetén sebet ejtett;

a „Bach-rendszer“ elleni gyűlölet az ujonczokkal behatolt a hadseregbe és meglazítá a fegyelmet;

az 1859-i hadjárat alatt — mely a magasabb katonai körökben elharapódzott corruptiót is feltárta — a kötelességérzet már oly mérvben volt eltompítva, hogy Ausztria 1866-ban nem hadsereggel, hanem csak fegyveres tömegekkel rendelkezett, melyeket a tisztek vitézsége harezra buzdítani képtelen vala.

Mit eredményeztek tehát a katonai hierarchia dogmái?

Vereségeket, szerencsétlenséget, adósságot, nyomort, s azonfelül a mult századbeli Europa leghatalmasabb dynasziájának roppant birodalmát elforgácsolták.

E dogmák ép oly élhetetlenek, mint a minő veszélyesek.

Élhetetlenek:

mert tény, hogy a muszkák segítségével összeraktolt „Egységes Ausztria“ szétbomlásának megakadályozására az 1867-i kiegyezéshez, azaz: Magyarország alkotmányának helyreállításához kellett folyamodni. Az utolsó mentőeszköz tehát ugyanazon alkotmány vala, mely ellen a lázadó Jellasich, saját hadurának és királyának akarata ellenére, fogott fegyvert.

Veszélyesek:

mert tény, hogy a praetorianus Jellasich végzetes pronunciamentója okozta a gyászos következményeket, melyek nemcsak 1848/9-ben, hanem 1859. és 1866-ban is, a szétmállás örvénye széleig sodorták a birodalmat és melyek maiglan is a nemzetiségek napról-napra fokozódó aspirációiban nyilvánulnak.

Ez aspirációk célja, a dualismus megdöntésével életbeléptetni a pluralismust. Hogy erre a birodalom szétbomlása elmaradhatatlan, az világos.

E tények mindenike a katonai hierarchia dogmáinak egy-egy halálos ítélete.

Adja isten, hogy koporsójuk felett mielőbb mi is elmondhassuk: „Requiescant in pace!“

*

Várható-e a katonai hierarchia régi zászlóseitől a hadszervezet korszerű módosítása?

Nem várható.

Mert, ha a dogmáikba vetett hitőkben meg nem ingathatták a vereségek: semmiféle ékesszólás sem fogja őket meggyőződésükben megtántorítani. Sőt, ha álláspontjuk tarthatatlanságáról meggyőződnének is, még az esetben sem várható tőlük a módosítás, mert arra merőben képtelenek.

Képtelenek azért, mert nem tanultak és nem felejtettek semmit.

Példa az I. Napoleon idejéből fennmaradt maró élcz: „Az osztrák táborokar egy eszméjével és egy hadtesttel egy nappal később érkezik a csatatérre, mint érkeznie kellene.“

Kérdjük, vajjon ezen élcz nem-e hű fényképe mai hadvezetésünknek is?

Hogy csakugyan az, azt 1859 és 1866-ban látta, a boccaiak elleni csapatküldés alkalmával pedig kaczagta Európa.

Vagy tán az elkövetett hibákon való okulásra mutat-e, hogy Bosnyákország elfoglalására már egy zászlóalj és egy zenebandát tartottak szükségesnek, mert 1866-ban az ütközet előtti napiparancsossal elrendelt bajuszok kipödrése elégtelennek bizonyult a poroszok tönkretételére?

Tekintsük az ezredeket, a melyekben a ifjúság sehogysem tudja megszokni a nevelésével merőben ellentétes új helyzetét, mert az ezredekben uralkodó kasztszellelem az alkotmány tagadása.

Tekintsük a boszantó, czéltalan napiparancsokat, melyekkel egyaránt nyaggatják a közvitézeket és a tisztikart, és melyek nem egy jeles tehetséget, aki szívvel-lélekkel katona volt. kényszerítettek már a hadsereg elhagyására.

Tekintsük végre az 1880-ban, Gallicziában, tartott hadgyakorlatok dispositióit, amelyek szerint sept. 5-én az egymás ellen működő hadtesteknek 43 és illetőleg 46 kilométernyi utat kellett a legnagyobb hőségben, porban, megtenniök, három ezred pedig éjjel után 2 órától d. u. 4-ig, tehát 14 óráig gyalogolt egyhuzamban, minek következtében a sorokból kidőlt s az uton fekvé maradt hatszáz hatvankét ember, s meg fogunk győződni, hogy a katonai hierarchia ósdi zászlósai „nem tanultak és nem felejtettek semmit“ s hogy ennélfogva a hadszervezet korszerű módosítására képtelenek.

Ha tehát nem akarjuk, hogy az osztrák-magyar birodalom mai maradványa is elforgácsoltassék, mulhatatlanul szükséges, hogy az országgyűlés a hadszervezet korszerű módosítására mielőbb törvényt alkosson, s hogy azon urak, akik a hadadásnak és az alkotmányosságnak ellenségei, előléptetéssel vagy a nélkül, nyugalomba helyeztessenek.

Ennél gyümölcsözőbb kiadás nem vehető fel a budgetbe, de sürgősebb sem.

Ezt követeli az alkotmány biztosítása, ezt a király és a nemzet közös érdeke, ettől függ a haza és a birodalom sorsa.

*

Hogy kik fogják majd vezetni a roppant hadsereget, ha az öreg urak nyugalomba léptettek? azon legkevésbé sem kell aggódnunk.

Úgy, a mint ők vezették „Solferino, Sadowa, Knezlac“-nál: elvezeti a hadsereget akárki is.

Mihelyt a szabad versenynek a hadseregnél is megnyitattik a pálya, a képességekben sem lesz hiány.

Minden korszak megtermé férfait. Az új korszak sem fog meddő maradni.

Csak el kell törülni az eddigi szokást, mely szerint a hadgyakorlatokra kiadott dispositiókban előre ki van osztva a „győztes“ és a „vesztes“ szerepe, s majd „k i b u v i k a s z e g a z s á k b ó l“ ha az egymással mérkőző parancsnokok saját szellemök sugallata szerint, önállóan vezethetik csapataikat.

Példa az 1880. sept. 7-én, Gallicziában tartott nagy hadgyakorlat, melyben az egymással szemben álló vezérek felsőbb utasítások által, ez egyszer, nem valának működéseikben korlátozva.

Mindenki lázas izgatottsággal várta a csata nagyszerű mozzanatát, melyben a két ellenfél földetrengető lovas tömegei egymásra fognak rontani.

Várták. De hiába.

Az összeesapás gyönyörű látványa elmaradt, mert az egymás ellen kiindult lovas hadosztályok nem akadtak egymásra.

Mihelyt a felsőbb helyről osztott parancs csak a hadműködés tárgyára és a hadműködési alapok kijelölésére szorítkozik s nem egyszermind azt is köti ki: hogy X-nek „kell győznie!“ meg fog orvosoltatni azon baj is, mely abból ered, hogy a hadvezetés a „defensívára“ fekteti a fősúlyt.

A védelmezés örökös gyakorlása a kislelkűségnek és erélytelenségnek valóságos iskolája, és merőben ellenkezik magával a harcz szellemével, mely határozottan támadó, de nem védelmező természetű.

„Csak te vágd, hadd parirozza a német!“ — volt a huszárkáplár válasza, mikor a „rekruta“ a védés mesterségét akarta megtanulni.

Hadseregünk tisztikara gazdag a tehetségekben, csak hogy, mire az „ancienneté“ csigalépcsőjén megürül egy felső fok: akkorra az éveken át lekötött tetterőt vagy megbénította már a hosszú szolgálatidő, vagy pedig az előmenetelében gátolt képesség más pályán keresett már hatáskört magának. A mi a tehetségekből csakugyan a felszínre juthat: annak nagyobb részét magával ragadja új körének áramlata s csak egyeseknek van elegendő morális bátorságuk az ár ellen uszni.

Ő Felségének és ezen jeles főtisztek, hazafiak és államférfiaknak köszönhető az eddigi reform is, melynek fénypontjai: a honvédség megalkotása, a területi rendszer életbeléptetése.

Hogy a sebesültek ápolása tekintetében is haladtunk, hogy a fegyverek javítása által a hadsereg harczképessége fokoztatott, az igen örvendetes ugyan de nem elegendő, legkevésbé pedig korszerű módosítása a hadszervezetnek.

*

Mikép módosítandó tehát a hadszer-
vezet, hogy feladatának megfelelhessen?

Alig létezik ember, aki e kérdésre oly feleletet
adhatna, mely a hadszervezés által érdeklett körök
mindegyikét kielégíthetné.

Ha a hadszervezet módosításánál csak a hadi
apparatus és a különféle kézfegyverek és ágyúk
minőségére és mennyiségére kellene tekintettel
lenni, könnyebb volna a felelet; de a hadszer-
vezetnek e complicált apparátussal működő embe-
rek százezreiből eszközt, szerszámot kell
alkotnia a vezér kezébe, hogy vele a győzelmet
kivívhasssa.

Sulyosbitja a feladat nehézségét a roppant kü-
lönbség, mely az óriási tömegeket képző egyedek
véralkata, jelleme, műveltségi foka és észbeli tehet-
sége közt van. S e roppant különbség dacára a
csataterre vonuló százezreknek okvetlenül egy
testté, egy lélekké kell lenniök s egy ember, a
hadvezér akarátának kell alávetniök magukat, még
pedig teljes odaadással, önfeláldozó elszántsággal.

De még e férfias erények sem elégségesek a
véggyőzelem kivívására. Ehhez még a hadsereg
csataképessége is szükséges.

Tagadhatatlan ennélfogva, hogy a hadsereg szer-
vezésénél két főtenyező áll egyenlő szintvonalon.

Az egyik anyagi, a másik erkölcsi ter-
mészetű.

Az első a hadsereg szükségleteit fedezi; az
utóbbinak erélyvel, szívóssággal, lelkesedéssel kell
pótolnia az anyagi tényező fogyatkozásait.

Hadszervezet, mely akár az anyagi, akár az
erkölcsi tényezőt elhanyagolja, vagy bár melyiknek
a fejlesztését gátolja, veszélyezteti a nemzet és a
király jövőjét.

Mert a hiányosan fölszerelt, rosszul élelmezett hadsereg, minden lelkesedés mellett is, erejében csökkenni, számában fogyatkozni s utóvégre szétmállani fog. Nagy szerencse éri, ha becsülettel rakhatja le fegyvereit.

Példa Karsz hőslékü török őrsége, melynek nagyobb része, midőn a vár kapui megnyitak az oroszok előtt, nem volt képes talpra állni az éhség miatt.

Hasonló sorsnak megy elébe azon hadsereg is, melyet magasztos eszme nem lelkesít.

Mert a lelkesedést a megtömött hadszertárak, a sereg számereje, képzettsége, sőt még a fegyelem sem képes tökéletesen pótolni.

Ilyen hadsereg csak akkor harczképes, ha és a míg jeles vezére van; ha ezzel nem bir — vere-sége elmaradhatatlan.

Példák a nápolyi király serege; az olasz hajóhad Lissánál; az osztrak hadsereg 1866-ban.

Döntő győzelmek okai mindig az erkölcsi tényezők túlnyomóságában rejlenek.

Ilyen tényezők:

a hazaszeretet; rendithetetlen hit a nemzet jövőjében; vallási rajongás stb., tehát oly érzelmek, melyek már az anyatejjel oltatnak az emberi szívbe, és melyekért az egész nemzet mint egy ember talpra állni kész.

Kormányunk feladata abban culminál tehát, hogy a magasztos eszme: „A haza minden előtt!” ne csak a nemzetnek, hanem a hadseregnek is vérévé váljék.

Mert csak e magasztos eszmének gyújtó hatása alatt mondhat le egyediségéről az ember, és, mint a folyam árjaiba a vízcsepp, olvadhat fel a hadseregbe, a melynek, hogy a büszke névre

„hadsereg“ méltó lehessen, kell hogy egy legyen a szíve dobbanása, egy a gondolata.

E mindenem felülemelkedő érzelem és gondolat:
„Győzelem minden áron!”

Ezt csak oly hadszervezet biztosíthatja, mely magában hordja azon égi szikrát, melytől lángra lobban az önfeláldozásig rajongó lelkesedés.

Ez égi szikrát a magyar ezredekben csak a magyar vezényszó csíholhatja ki.

Példa a magyar nemzet, mely magyar vezénylet alatt tartotta fenn I. Rudolf császárt a trónján, és magyar vezénylet alatt menté meg Mária Teréziának az örökségét.

A magyar nemzet a legválságosabb korszakokban, I. Rudolf császár idejében, Mária Terézia és I. Ferenc császárkirály alatt, a dynasztának fő, s illetőleg egyedüli és rendíthetetlen támasza volt.

Királyunk érdeke parancsolva követeli tehát, hogy e támasz megizmosodása ne akadályoztassék, hanem minden kitelhető módon elősegíttessék.

Mert a birodalom népei közül csak a magyar nemzet kötelezte le magának ő Felsége őseit, I. Rudolf császárt, oly rendkívüli mértékben, hogy ő forró hálától ösztönözve a következő fellengős levelét intézte IV. László királyunkhoz: (Horváth M. Magyarország történelme I. 455. l.)

„A nyelv meg nem mondhatja, a toll le nem írhatja végtelen örömünket, hogy oly nagylelkűleg s oly hatalmas erővel keltetek közös sérelmeink megboszulására, a római birodalom és Magyarország közös ellensége ellen!

„Miért is Istent dicsérve, mire csak képesek vagyunk, a legnagyobb hálát mondjuk királyi Felségednek s fenhangon ígérjük, hogy a nektek

fogadott bonthatatlan szövetségől semmiféle viszontagság nem fog bennünket elhajlítani, hanem a ti ügyeiteket mindig és mindenben saját ügyeinknek fogjuk tekinteni.

„Ime tehát ünnepélyes követségünket küldjük hozzátok, hogy veletek értekezzék, mit kelljen tennünk a jövőre közös javunk tekintetében: ezt mi egészen a ti rendelkezésteekre hagyjuk, a ti akaratotoknak alája rendelvén saját kívánatainkat sat.“

E levél és a tény, hogy IV. László királyunk hadai német vezénylet nélkül is le birták verni I. Rudolf császár elleneit, noha ő nem is volt a magyar nemzet koronázott fejedelme hanem annak csak szövetségese: lefegyverzik azokat, a kik a magyar serezek magyar vezényletét ellenzik, s egyszersmind igazolják annak szükségét, hogy a magyar serezek vezénnyelve a magyar nyelv legyen.

*

Ha az osztrák-magyar birodalom megszilárdítására az 1867-i kiegyezés elkerülhetetlenül szükséges volt, pedig tagadhatatlan hogy az volt, elkerülhetetlen szükséges az is, hogy a hadszervezet e kiegyezés, azaz, a paritás alapján módosítsák és pedig idején, mielőtt támadás intéztetik a birodalom ellen.

Mert a történelem azt mutatja, hogy főleg a hadszervezet idézi elő a nagy válságokat, melyek az alkotmányokat megváltoztatják s az államokat fel is forgatják; lévén a hadszervezet mindig a főoka a hadsereg vereségének.

Példa az osztrák sereg 1859-i veresége, a mely elszakítja az olasz tartományok egy részét Auszriától s az oktoberi diplomát eredményezé.

Példa továbbá, az 1866-i vereség, mely az olasz terület maradványát kiszolgáltató Olaszországnak és létre hozta a dualismust.

Példa végre, a francziák veresége, mely a német császárságot és a francia köztársaságot alapította meg. Amazt: lazán összefüggő fejedelemségek és királyságokból — ezt: egy hatalmas és virágzó császárság felforgatott maradványaiból.

A hadszervezet csonka mű, a hadsereg félig béna test marad mindaddig, a míg a magyar sorzredeket németül vezénylik.

Csonka szervezet, béna test, nem hordja magában az egészséges, erőteljes fejlődésnek a csiráját. Pedig a mai hadviselés elengedhetetlenül követeli, hogy a honvédség a sorhadból fejlődjék.

Igy fejlődött a honvédség a poroszoknál s így fejlődik mindenütt, a hol a hadseregnek egészséges a szervezete.

*

A német honvédségben az alapos kiképzettség „ne tovább“-ja van összpontosítva; mert a „Landwehr“ csak is kiszolgált férfiakból áll. A porosz honvédség a régi francia gárdával egyenlő szintvonalon álló tényező.

Nálunk a honvédség nem csekély részét ujonczok képezik és besoroztatásukat a vaksors dönti el.

A poroszoknál a honvédség föllépése okvetetlenül döntő mozzanat a csatatéren.

Nálunk még az sem bizonyos: viszik-e a csatába, vagy nem?

Eddiglen csak czélja iránt, mely a haza és a király megvédése, nem forog fenn kétség. De az, vajjon honvédségünk csak a haza, vagy a birodalom határain belül, vagy e határokon kívül is önállólag, vagy mint segédhada a közös hadseregnek, vagy

ennek csak mint tartaléka fog-e részt venni a harcban: eldöntve nincsen. Így tehát az osztrák-magyar birodalom összes védereje egy ötödrészének miképeni alkalmazását sűrű köd lepi, jóllehet a nemzet a honvédség fölszerelésére és fentartására milliókat áldozott és áldoz.

Ez áldozat azonban megtermendi gyümölcsét, habár tagadhatatlan, hogy honvédségünk, jelenlegi stadiumában, nem felelhet meg céljának, mert nincs tűzérsege, nincsenek műszaki csapatai.

Ha pedig ezekkel is ellátva leend, akkor még kevésbbé fog bele illeni, mint illik jelenleg, a közös hadseregbe; mert annak szerves részét nem képezi.

Honvédségünk azon stadiumra ért, a mely neki is, a hadszervezetnek is, forduló pontja.

Jelenlegi helyzetében nem maradhat meg.

Mert háború esetében csak biztonsági, vár és helyőrségi szolgálatra alkalmaztathatnék, tehát oly szerepre, melyben szolgálatot tehetne ugyan, de azon magasabb céltól, a melyet a nemzet a haza és a király védelmében kitűzött neki, messze maradna el.

Megszüntetni éppenséggel nem lehet.

Mert a megszüntetésbe nemcsak hogy a nemzet nem fog beleegyezni soha, de a megszüntetést, szemben az europaszerte folytatott lázas fgyverkezéssel, a haza és a király érdeke egyaránt tiltja.

Önálló hadsereggé fejleszteni lehetetlen.

Mert az ország a saját magyar hadserege mellett közös hadsereget is tartani nem képes.

Ezekből kiviláglik, hogy a honvédelmi kérdés csak a hadszervezet módosításával együttesen

oldható meg; hogy külön-külön nem oldható meg sem ez, sem amaz; s hogy mindkettőnek a megoldása égető sebet hegeszt be.

*

A hadszervezet módosítását, mint a patak lefolyását, lehet ugyan késleltetni, de végleg visszatartóztatni nem lehet.

Ha érett a gyümölcs, lehull a fájáról.

A tények logikája kérlelhetetlen s az előzmények következményei föl nem tartóztathatók.

Ime, a bizonyítékok:

Az 1848 előtti korszak létre hozta az egyedúri alkotmányt Ausztriában.

Az egyeduralom, czéljainak megfelelőleg alkotta meg hadszervezetét.

E hadszervezet okozta a hadsereg vereségeit.

E vereségek eredményezték az 1867-iki kiegyezést.

A kiegyezéssel helyreállott a magyar alkotmány.

Ezen alkotmány törvénye szerint lett polgárosítva a határőrvidék és lépett életbe az általános védkötelesség.

Az általános védkötelesség dönté el az állandó hadsereget és állítá ennek helyére a néphadat.

Ennek gyorsabb mozgósítása és harczképességének fokozása végett, életbe kellett léptetni a területi rendszert.

Ugyanezen okok követelik, hogy a honvédség is a területi rendszer keretében helyeztessék el, még pedig mint a hadseregnek organicus része, ami a hadszervezet módosítását teszi multhatatlanul szükségessé.

A mi halad, az el nem marad.

De kérdés: vajjon a jövő megengedi-e, hogy megérhessék a gyümölcs? . . . vajjon egy Orkán nem törí-e le előbb a fa ágát, nem dönti-e ki a fát gyökerestül? . . .

Ezt óhajtjuk megfontoltatni.

*

És most vizsgáljuk meg, alaposak-e a kifogások a magyar vezénynyelv ellen?

A magyar vezényszó hasonlíthatatlanul kevesebb nehézséget fog okozni a már begyakorlott hadcontingensünknek, mint okozott az új gyakorlati szabályzat a hadseregnek; mert a gyakorlatokon nem változtat semmit.

Hogy a német ajkú tisztek meg nem tanulhatnak a magyar vezénylest, azt semmikép sem lehet róluk fölteni, minthogy a magyar közvitézek meg tudták tanulni a német vezényletre az előirt gyakorlatokat. De nem tehető fel róluk azért sem, mert úgy is kötelességükké tétetett: ezredük nyelvét hat havi idő alatt megtanulni.

Legkevésbé sem fogja megbontani a hadsereg egységét. Mert a hadsereget az alkotmányon alapuló polgári kötelesség, a két politikai nemzetnek ő felsége iránti hűsége és a zászlóeskü elválaszthatatlanul kötik egybe, nem pedig a német vezényszó.

Nem bénítja meg a hadsereg harcziás szellemét. Mert ha a seregnek egyik fele magyarul vezényel-tetik, azért a másik fele nem kevésbé vitézül fog harcolni, mint harcolt eddig. De a magyar sereg okvetetlenül lelkesebben fog harcolni, s így mindkét része a hadseregnek úgy fogja védeni a birodalmat és legfőbb hadurát, a császár-királyt, mint védi az ember két karja a testet és ennek urát, a főt, habár vezénylet nélkül, de azért mégis egyesített erővel.

A fővezérleten csorba nem is ejthető.

Mert a fővezér írásban adja ki rendeleteit a hadtestparancsnokságoknak. E rendeleteknek semmi befolyásuk sincs a vezénynyelvre.

A magyar vezényszó tehát semmi tekintetben sem lesz káros befolyással sem a magyar, sem az osztrák hadcontingensre különvéve, sem a közös hadseregre egyetemben; hanem kiszámíthatlan erejű erkölcsi tényezővel fogja gyarapítani a magyar hadcontingens harczképességét és az által a z e g é s z hadseregét is.

Mária Terézia kora fényes bizonytságot tesz a nyelv-dualismus mellett. Ellenpróbául szolgál, hogy a mióta németül vezénylik a magyar seregredeket is: hasonló dicsőségről hallgat a krónika.

Vajjon biheti-e, vagy csak képzelheti-e józan eszű ember, hogy a vaskoczkák eldőlésének végzetes pillanatában a magyar ezredek fel fognak buzdúlni e lelkesítő felhívásra: „Kinder vorwärts!“

A magyar vezényszó elleni kifogások alaptalansága kiderítve lévén, kétséget nem szenved, hogy a magyar vezényszónak híresztelt veszélyessége — a g y r é m.

*

Mihelyt a magyar nyelv hadcontingensünknel jogaiba lép, megszűnik a közös hadsereg „osztrák“ lenni, ami eddig volt és lesz belőle nemcsak névleg, de tényleg is „osztrák-magyar,“ a minek lennie kell.

A mint a közös hadsereg tényleg osztrák-magyarrá lett, a kérdés is: „Mikép módosítandó a hadszervezet, hogy feladatának megfelelhessen?“ meg van oldva legott.

Mert a magyar vezényszó a szolgálat idejét az előirt tartam felére teszi leszállíthatóvá a magyar seregredekben.

Az ekkép megtakarított pénz lehetővé teszi, hogy az ujonczok, egytőlegyig, a seregredekben képeztetethessenek ki s már alaposan kiképezve léphessenek át a honvédséghez és ebből a népfelkelési hadhoz.

E természetes fejlődés következtében a honvédségnek épen úgy lesz meg minden fegyverneme, mint a sorhadnak, a melylyel bármikor, együttesen és egyidejűleg léphet a csatatérre, mert a megtakarított pénzből el lesz látva ágyúkkal.

De ezenfelül meg lesz a magyar hadban azon „égi szikra“ is, mely föl fogja lobbantani az önfeláldozásig rajongó lelkesedést.

És ez a próbaköve a jó hadszervezetnek.

*

Kimutatva lévén, miképen oldható meg a hadszervezet módosításának kérdése a hadsereg erkölcsi tényezőire nézve, az anyagi tényezők előteremtéséről a következő vezérelvet tartjuk figyelembe veendőnek:

Minden hadsereg harczképessége azon mértékben fokozódik vagy csökken, a mely mértékben fedeztetnek szükségletei.

Ennél fogva azon eszközöknek, melyek a hadsereget harczképessé teszik, már a háború kitörése előtt, fölös mennyiségben készen és lehetőleg biztosan elhelyezve is kell lenniök.

Ennek csak egy a módja:

a központosított felszerelési gyárakat és a hadszertárakat szét kell helyezni mielőbb.

Vajjon meggondolták-e Bécsben, minő világ lesz akkor, ha az „Arsenal“-t s az ott felhalmozott hadszereket, az ágyúöntődével együtt, elfoglalja az ellenség?

A felszerelési gyárak és hadszertárak biztonságba helyezése után, a harczképesség első tényezője a pontos vasúti szolgálat. E nélkül, mai

napság, lehetetlen a hadsereget kellőleg élelmezni s a háború viseléséhez megkívántató eszközökkel ellátni.

Második tényező

a korszerű fegyver. Éber figyelemmel kísérendők a fegyverek tökélyesbitésére célzó javítások és találmányok világszerte. A katonai „attaché“-k a legjelesebb tisztekből szemeltessek ki.

A lovassági kardok czélszerűtlenek, mert nehezek, s mert markolatjuknak rossz a fogása. Ez okozza, hogy a vágásnál nagyon fel kell emelni a kart s ekkép alkalom nyújtatik az ellenségnek a seb megejtésére.

Példa az 1866-i hadjárat, melyben a sebesült osztrák lovasok túlnyomó többségénél a kar alsó része volt vagy megvágva, vagy átszúrva.

Jó fogású, könnyű és mindenek felett éles legyen a kard, s különösen a hegye jól kiköszörülve.

Harmadik tényező

a czélszerű ruházat, a könnyű felszerelés, különösen pedig a kényelmes bakkancs és csizma. Ezekről függ a közvitéz menetképessége, mozgékonysága, fizikai erejének kitartása.

Oly főveg, melynek nincs napellenzője, végzetes lehet, ha a napsugarakkal szemben támadást kell intézni a csapatoknak.

Negyedik tényező

a fegyver kitünő kezelése. A gyakorlatok súlypontját a célbalövésre kell fektetni s az ügyes lövészeket érdemjellel kitüntetni.

A boérok egyedül csak puskatűzzel némitották el az angol ágyúkat, egymásután lödözvén le a tüzéreket lövegeik mellett.

Ötödik tényező

az alaposan képzett keretek (cadre.) Ezek nélkül a hadsereg a csatatéren nem egyéb nehézkés, laza, ingatag s ennél fogva hamar megbontható fegyveres embertömegnél.

A jó keretek — fő- és altisztek — nem egyedül tanítói és lelkesítői a közvitézeknek, hanem egyszersmind az osztályokat együtt tartó szilárd pántok, a fegyelem kapcsai s a rend oszlopai. Rajtok nyugszik a csatatéren megoldandó feladatnak egész terhe.

Nemcsak méltányos tehát, de a haza és a király érdeke világosan parancsolja, hogy a keretek anyagi helyzete, fontos szolgálatuknak megfelelőleg, javíttassék, s hogy a szabad verseny megnyitásával alkalom nyújtassék a képzettségnek a soron kívüli előlépésre.

*

A hadsereg erkölcsi és anyagi tényezői után sorra kerül a hadsereg maga.

Kik képeznek a hadsereg elemeit?

Ekérdésre egyetlen egy szó adja meg a feleletet.

„Mindenki!”

A hazát, mely bölcsőnk és sirunk, melyért ezer éven át apáink vére folyt, megvédeni, az ivadéokra csonkítatlan örökségül átszarmaztatni, mindenkinek legszentebb kötelessége.

Vér, veríték, vagy halál az, amit a haza kíván, azt a haza számolyára áldozatként le kell raknia mindenkinek.

Ezt parancsolja a legfőbb törvény:

az **önfentartás.**

A haza védelmében csak a becsstelen nem vehet részt, mert neki a honvédők nemes sorában helye nincsen.

Ha valaki testi fogyatkozás miatt csakugyan képtelen azon erőfeszítésre, melyet a háború igényel, működjek közre a haza védelmében a hadsereg mögött. Ott van az élelmezési, felszerelési, szállítási, vasuti, távirói sat. szolgálat; ott vannak a sütődék, raktárak, kórházak, a ruha-, lőpor- és egyéb gyárak, melyek ép oly fontosak, mint az ellenséggel való szembeszállás és szintolyan tényezői a győzelemnek is.

Akad teendője mindenkinek. Mert a háború a tudomány minden ágát, a polgári foglalkozás minden nemét veszi igénybe, s így elég alkalma van mindenkinek saját szakmájában elősegíteni a hadsereg működését, habár egy hüvelykkel a kelletinél rövidebbre nőtt, vagy ha mellkasának körmértéke egy centiméterrel kevesebb volna is a szabályszerű mértéknél.

E rendszer mellett mindazok, akiket a hadsereg soraiból kell a különféle szolgálatokra kiszakítani, fegyver alatt maradhatnak s ekképen a harczvonal nemesak nagyobb, de a hadseregnek mindennel való ellátása is pontosabb lesz, mert szakemberek fogják az ellátási szolgálatot végezni.

A hadjárat célját, a győzelmet, csak az biztosíthatja, ha a hon védelmében mindenki részt vesz, ha a nemzet minden családja egybeforrt a hadsereggel.

*

A hadsereg elemeinek a különféle fegyvernemekhez való beosztásánál szabályul veendő, hogy a lovassághoz, technikai csapatokhoz, szekereszethez, vadászokhoz és a hajóhadhoz első vonalban azok soroztassanak be, akik foglalkozásuknál fogva az e fegyvernemekhez megkívántató ügyességgel már bírnak.

Ezek után következzenek azok, akik e fegyvernemek valamelyike iránt különös hajlammal viselkednek.

Mert a siker attól is függ: ki miképen működik közre annak elérésében.

*

Az egyes fegyvernemek számerejének megállapításánál újmutatásúl szolgálunk: hazánk és a birodalom másik felének topografiája; a már meglevő s a hazánk határai védelmére okvetetlenül létesítendő védművek; a harcztérekén gyűjtött tapasztalatok; a szomszéd államok védrendszere; különösen pedig a nemzet harczias erényei és hajlamai.

A tüzérség, mely kiválólag támadó fegyver, soha sem lehet fölösleges számmal, valamint a lovasság sem.

Jó lovasság jó lovak nélkül nemcsak hogy nem létezik, de nem is képzelhető.

Igen rossz szolgálatot tesznek a hazának azon urak, akik az állami ménesekre fordítandó költségek ellen szüntelenül kikelnek.

Németországnak két millió, Franciaországnak három millió, az osztrák-magyar birodalomnak negyedfél millió, Oroszországnak húsz millió lova van.

Gambetta harminczezer darab angol lovat vétetett meg a tüzérség számára, fizetvén 45—50 font sterlinggel darabját.

A poroszok harminczöt éven át folytonosan összevásároltatták Angliában az egészséges, nyereg alá való kanczákat s a legjava telivér méneket, melyekért egyenként 500—3000 font ster-

linget fizettek. E lovak ivadékából láttatnak el a dsidas ezredek. Megkerült e lovak ára!

Oroszország állami méneseinek mindegyikében ezrével vannak a legjelesebb fajú kanczák és százával a ménék. E ménesekből láttatik el az egész hadsereg lovakkal.

Az osztrák-magyar birodalomban csak négyezer hágómén van az állami ménesekben.

Ebhez nem kell commentár.

Elésésesnek tartjuk a figyelmeztetést:

hogy Oroszország három-négyszáz-ezer lovassal jelenhet meg a csatatéren. (Fadew tábornok.)

Mindenek előtt jó lovakról és ezek nagy mennyiségéről kell gondoskodnunk, ha jó és számos lovasságot akarunk.

És ezt akarnunk kell!

Kell azért, mert a hadseregek hadba menését a gőzerő gyökeresen megváltoztatta, s mert a gőzerő gyorsaságát csak a lovasság gyorsaságával lehet ellensúlyozni. A jó lovasságnak nincs szüksége csinált utra. Elmegy az torony irányában és ott terem a hol meg álmodták.

Mióta a hátultöltő fegyverek döntik el a harcok sorsát, azon vélemény kezd uralogni, hogy a lovasság lejátszotta szerepét.

Csatlakozunk e véleményhez, ha az a jelenlegi lovasságra vonatkozik. Ez csakugyan lejátszotta szerepét a gyorstűzeléssel szemben. Például szolgálnak a francia vértés ezredek 1870-ben.

De tagadjuk, hogy a lovasság kora lejárt.

Nézetünk szerint: csak most kezdődik a lovasság nagyszerű korszaka.

Az európai lovasságnak csak a neve volt „lovasság“; lényegében nem volt az soha, mint azt már az elnevezés „sorlovasság“ is bizonyítja.

Hát még a „nehéz lovasság“! . . . Akár azt mondanók: „repülő teknősbékák.“

Ugy a sor- mint a nehéz lovasság nyugat-európai termék. Mindkettőt oly nemzetek hozták létre, akik a lovakkal való bánásra, azok megülésére nem neveltettek gyermekségük óta. Nem is a nép, csak a nemesség csatázott lovon. A tűzifegyverek csakhamar véget vetettek a pánczélos lovagoknak, akik maguk helyett zsoldosokat ültettek lóra.

A mi valakinek nincs — úgy szólva — a vérebe oltva, az iránt nincs is kellő érzéke. Nézzük az arabokat, az ázsiai népeket, találunk-e ezeknél nehéz lovasokat.

A lovasságnak főkélléke: a legnagyobb gyorsaság; következésképp a felszerelésnek könnyűnek kell lennie.

A nyugat-európai lovasságnak legnagyobb része mint ujoncz ül életében először lovon. Hogy lehessen ezekből valódi lovasságot alkotni?

Lovasságunk szervezésénél mellőznünk kell a nyugati mintákat.

A nyugati népek között egy sem volt született lovasnép, a németek szerint: „Reitervolk“, s ma sem az. Európában csak a magyar nemzet viseli e címet, a melylyel a történelem tisztelte meg.

Lóhátról alapították meg hazánkat őseink. Magyar lovasok verték le Ottokárt. Batthyány huszonkét ezer ujoncz huszárral tette tönkre II. Frigyes porosz király nyolczvan ezer emberét, akikkel 1744-ben Csehországba tört, midőn Mária Terézia főserege Elzászban harczolt.

Maga II. Frigyes ekképen nyilatkozik e hadjáratról emlékirataiban:

„A nagyszerű hadikészület, melynek célja volt Csehországot elfoglalni és Ausztriát elárasztani, II. Fülöp nagy hajóhadának a sorsára jutott.“

II. Frigyes hada tönkre tétetett portyázó lovascsapatok által, döntő esata nélkül.

Lehetetlenné tenni a betörő ellenségnek, hogy ránk nézve kedvezőtlen körülmények között döntő csatára kényszerítsen bennünket, ez a magyar lovasság feladata ezentúl.

E nagyszerű feladat egy új korszak küszöbére állítja a lovasságot s a magyar nemzet van hivatva e korszakot inaugurálni, mint ősei inaugurálták a lovagkort.

Ilyen lovasság szervezésére a nyugati Európának nincsen mintája saját történelmében; de nem is lehet hogy legyen, mert ilyen lovassága nem volt soha és nem is lesz. Népe nem arra való.

Ilyen lovasság szervezésére a magyar nemzet saját hadseregének történelmében és Leo görög császárnak őseink harczművészetéről irt munkájában találja mintaképét.

Leo császár e következőket írja róluk:

„A kedvező alkalmat gondosan kilesik s ellenségeiket nem annyira kézzel és erővel, mint esellel, meglepetésekkel és a szükségletek elzárásával ügyekeznek legyőzni.“

„Karddal, vérttel, íjjal és lándzsával fegyverkeznek. Többen közülök kettős fegyvert viselnek. Vállaikon lándzsát hordanak, kezökben íjat tartanak s mindkettőt a mint a szükség kívánja, használják; üzetve azonban a nyilat jobban szeretik.

„Őrseiket távolban, de egymáshoz közel állítják, hogy könnyen meg ne lepthessenek.“

„Csatában nem rendezkednek, mint a rómaiak, három részben, hanem különböző csapatokban ezredenként állnak össze, s a csapatok egymástól

oly kis távokra állnak, hogy az egész hadrend egynek látszik.“

„Nagy szorgalmat és gyakorlatot fordítanak a lóhátról való nyilazásra.“

„Van a hadrenden kívül fölösleges erejük is, melyet titokban küldenek az ellenök gondtalanul táborozókra, vagy nyomott hadosztályuk segélyére is tartanak.“

„Hadrendjök tagjainak mélységét, azaz, a sorok számát, határozatlanul intézik; minthogy jobban ügyelnek a sorok tömötségére, mint mélységére s az arcot egyenlően és sűrűn állítják.“ (Hogy mennél több nyilat röpthessenek az ellenségre.)

„Leginkább szeretik a távolról csatázást, az ellenség cselbe ejtését és bekerítését, a színtelt hátrálásokat és visszafordulásokat s a szét-szórt csatározást.“

„Ha elleneiket megszalasztják, mire sem ügyelve, kiméletlenül nyomulnak utánok, nem gondolva másra, mint az üldözésre, s nem érik be, mint a rómaiak és más nemzetek, a kellő üldözéssel sa vagyon zsákmánylásával: hanem mindaddig üzik az ellenséget, a mig teljesen szét nem verték, erre minden módot felhasználva.“

„Ha a csata jól üt ki, nem kell mohón utánok nyomulni, sem gondatlanul üldözni; mert ezek első csatában meggyőzve, nem hagynak fel a harc czal, hanem mig csak erősen le nem veretnek, sokképen igyekeznek elleneiket megejteni.“

Ily kitünő hadszervezete volt a magyar nemzetnek ezer évvel ezelőtt, s minthogy őseink akkoron kizárólag lovon harczoltak, lovasságunk szervezésénél bátran vehetjük őket mintául.

I. Napoleon álma: „a lovasvadász“ megtestesülve élt a nyilsebes lován vágató magyar

ijásban, aki még félelmesebb alakot fog ölteni ma, a messzehordó lőfegyverrel kezében.

E lovasvadászoké a jövő harcok terhe, de az övék egyszersmind azok dicsősége is.

A lovasvadászok egyik feladata:

a hazánkba tört hadoszlopok megkerülésével, az ellenség saját földjét bebarangolni, s ott a távirdákat lerontani; a hidakat, raktárakat felgyújtani; a vasuti vágányokat felszedni s kárt és rémülést terjeszteni lépten nyomon, hogy az ellenségnek még a kis unokái is megemlegessék a napot, a melyen Magyarország határát átlépték ősök.

Ha a portyázó csapat munkájában megzavar-
tatik, félkörben szerteszéled és üldözőit, folyton futva, leteriti concentricus tüzelésével. Ha ez nem sikerül: kisebb csapatokban, folytonos tüzelés közt, tovább iramodik s a már előre kitűzött helyen központosul, hogy ugyane munkáját más helyütt folytathassa; élelmét s a takarmányt mindenütt requirálván.

Másik feladata:

a haza határszéleit ellenséges portyázó csapatok ellen megvédeni.

Legfőbb feladata a következőkben körvonalozható:

Mihelyt az ellenség a haza földjére lépett, a lovasvadászok legott sűrű hálóként övedzik annak csapatait s ezek minden mozdulatával a legszorosabb érintkezésben maradnak.

Minden éjjel ismételt támadásokkal riasztják fel az ellenséget álmából, hogy az ne pihenhesse ki magát soha.

Nappal az étkezésben zavarják meg.

Ütközés nélkül térnek ki a tulnyomó erő elől és szinlelt futással törbe ejtik azt.

Az előnyomuló ellenséges hadoszlopok előtt elrontják az utakat, hidakat, vasutakat; kiüritik a magán-raktárakat s a lakossággal elhordatják az élelmet s a gabonát a takarmánykészlettel együtt; a hol lehet, az ellenséges táborra rázudítják a folyóvizeket éji időben.

Az ellenség után szállított élelmet és hadiszereket megsemmítik és megakadályozzák, hogy a szállítmány őrségéből valaki hirt vihessen.

Keresztül vágják az ellenség összeköttetési vonalait; a futárokat elfogják s mindent elkövetnek, hogy az ellenség kényszerítve legyen minden falat kenyerét vérrel megszerezni.

Mihelyt vereséget szenvedett az ellenség, szakadatlanul űzik, **sőt megelőzik**: ne hogy elelmezhesse magát.

E szünetlen zaklatás és koplalás, okvetetlenül demoralizálni fogja az ellenséget, még mielőtt döntő ütközetre központosíthatná hadoszlopait.

Ilyen lovasság szervezéséhez mindenképp előtt jó lovak szükségesek.

Továbbá szükséges, hogy a lovak annyira legyen ura a lovának, mint ura saját lábainak.

Ebből következik,

hogy a lótenyésztésre a legnagyobb gond fordítandó, s hogy a lovasvadászokhoz csak oly egyének soroztassanak be, akik nemcsak gyermekségök óta megszokták a lovaglást, hanem egyszersmind a lovakkal való bánást is.

E szabály figyelembe vétele nélkül nem szervezhető az a lovasság, a melynek pusztá megjelenése zavarba hozza, támadása rémülésbe ejti az ellenséget.

Ilyen lovassághoz megvan minálunk az anyag: a lóval bánni tudó, merész lovasok, a magyar nép.

Csak az szükséges még, hogy országszerte lövöldék rendeztessenek be, a hol az ifjuság, az állam költségén, elébb gyalog, később lóháton is a czél-lövésben alaposan kiképeztessék;

A lovasvadász teljes fegyverzete:

kard, forgópisztoly, ismétlő fegyver, — Repeatingewehr.

Az ekképen felszerelt lovasvadászokkal bizton, bátran nézhetünk szemébe a jövőnek.

*

A mérnökkari és utász csapatok szerepköre tetemesen tárgult a vasutak és a messzehordó löfegyverek által.

Ő nekik jutott a dicső feladat, a gyorsaságnak, melylyel az ellenséges hadtestek betörhetnek határainkon, gátot vetni; a löfegyverek pusztító hatásait csökkenteni és egy-egy megszorult hadosztálynak, vagy hadtestnek, rögtönzött sánczokkal olyan védállást biztosítani, a melyben többszörös erő ellen is huzamosb ideig fentarthassa magát.

Oszman pasa plevnai sánczain, mint sziklán a hullámok, törtek meg az orosz hadsereg legbátrabb ezredei.

Ilyen sánczokkal kerítette be a geniális Totleben Oszman pasát, a ki dicsőséges fegyvereit lerakni kényszerült.

De nemcsak védelmi, hanem határozottan támadó (offensiv) szerepök lesz a műszaki csapatoknak, mi-helyt a lovasvadászok életbe lépnek. Mert ezek védelme alatt oly hadászati ponton, a mely az ellenséghez közelebb esik, s ennél fogva általa elébb szállható meg mintsem a mi előhadunk oda megérkezhetik, sánczokat rögtönözhetnek s azokat, a lovasvadászok és egy vagy több lovasüteg által támogatva, megtarthatják míg előhadunk a fontos hadállást el nem foglalta.

Egy ilyen rögtönzött sáncz, mint előre nem látható tényező, egy hadjárat sorsát döntheti el.

Szükséges ennél fogva, hogy lovas műszaki csapatok szerveztessenek, a melyek, szintugy mint a lovasvadászok, ismétlő fegyverekkel látandók el.

*

Sikeres támadás tüzérség nélkül nem eszközölhető többé. A francia-német háboruban a németek összpontosított 10—14 üteggel kezdték meg támadásaikat. A hatás példátlan vala.

Szaporítani kell tehát a lovastüzérséget; a gyalogütegeket is át kell változtatni lovas ütegekké és lovas röppentyű ütegeket kell létesíteni, a melyek feladata leendő a lovasvadászok fedezete alatt az ellenség raktárait lángba borítani.

A tüzérséget szintén ismétlő fegyverekkel kell felszerelni.

*

A területi rendszer életbeléptetése messze horderejű, szerencsés egy intézmény, a melyért ő Felsőnének hálaival tartozik minden magyar ember.

E rendszer megkívánja, hogy a megyei hivatalok ne választás, hanem kinevezés útján töltesenek be.

Mert arra, hogy a hadsereg mozgósítási apparátusa a leggyorsabban és a legpontosabban működhessék, alaposan begyakorlott, szakavatott férfiak szükségesek.

Mintául bizvást elfogadhatjuk a porosz mozgósítási eljárást.

Egyenlő számerejű hadseregek közül azé a győzelem babérja, a mely az erkölcsi tényezők és az alaposan kiképzett csapatok nagyobb számával léphet a csataterre.

Olyan tanrendszert kell életbeléptetnünk, a mely lehetőségessé teszi, hogy a gyermekeknek a hazaszeretetre és a hadi szolgálatra való nevelése már az elemi iskolákban kezdessék meg.

Mai napság, midőn a hadtudomány a tudományok tudománya, ma, midőn a nemzet minden tagjának a hazát védelmezni polgári kötelessége, nem elégedhetünk meg azon csekély oktatással, a melylyel a polgárok öt hatoda a zászló alatti szolgálatból tűzhelyéhez tér.

Ma szükséges, hogy már az elemi iskolákban adassék meg az impulsus arra, hogy a gyermekekben rejlő harczias hajlam csillámot vethessen.

Ki tagadhatja alaposan, hogy a gyermek Bonaparte lelkében nem-e a hóval dobálodzó iskolatársak csatajátéka csiholta ki a szikrát, a melylyel mint I. Napoleon lángba borítá a világot?

Nem hogy egy hadsereget, de egy szakaszt sem lehet kellőképen vezetni elégséges tudomány és természetadta képesség nélkül. Nyissuk meg mindkettőnek az utat az iskolában, hogy azok, akikben ösztön van a hadipályára ki is képezhessék magukat.

Iskoláink úgy szervezendők, hogy azokban fokonként mindazon tárgyak is tanitassanak, amelyek eddig kizárólag csak a század, ezred és a hadapród (cadet) iskolákban tanítottak.

Emeltessék a „Ludovika Akadémia“ a hadi tudományok egyetemévé s a tanszékekre hívassanak meg a legjelesebb capacitások, a legnagyobb dotációk mellett. Mert

a hadi tudomány általánosítása nélkül éppen úgy

nem lehet el többé a nemzet, mint nem lehet el az írás és olvasás tudása nélkül az egyed.

Alkossa meg a parlament a törvényt, hogy a vasárnapok és ünnepnapok az ország napjai is legyenek, a melyeken az ifjuság, a mely a hadiszolgálatra előirt kort még nem érte el, ország-szerite gyakoroltassék a hadseregnél fenálló szabályzat szerint.

E hadgyakorlatok üdvös befolyása kiszámíthatatlan horderejü leend az ifjuságra, a népéletre. Mert

egy-két évtized alatt egy regenerált, megedzett, rend és fegyelemhez szoktatott, spártai szellemü nemzedék álland talpon, mely nemzedék zseuge korától kezdve a haza és királya védelmére neveltetvén, e magasztos kötelességérzetétől annyira át lesz hatva: hogy a csatatéren győzni vagy dicsőségesen halni — de megfutni nem fog.

Ilyen nemzetet kiirtani vagy rabszjira fűzni nem lehet soha, de soha!

Ennek az a követelménye: hogy nem a meglett emberekből, hanem a gyermekekből kell harczosokat nevelni, mert csak így lehetséges, hogy „az erkölcsi tényezők és az alaposan kiképzett csapatok nagyobb számával“ léphessünk a csatatérre, mint a milyen számot állit fel az ellenség.

*

Csak az elemi iskolákban megkezdett hadi kiképezés mellett lesz az államháztartásban a „deficit“ megszüntethető és a hadseregben a képzettség maximuma elérhető.

Ez utóbbi eset beálltával nemcsak a zászló alatti szolgálatidő szállitható le a legrövidebb

tartamra, hanem egyszersmind fokozható a nemzet productiv ereje és takaríthatók meg a roppant összegek is, a melyek évenként költetnek el csak azért:

hogy a magyar újonczokkal meg lehessen értetni a német vezényszót, a melynek semmi hasznát sem veszik, midőn a honvédséghez lépnek át; hogy az összes gyalogság tulnyomó többségével a megcsömörlésig, ismételtethessenek a már ugysis betanult gépies gyakorlatok, mert a kisebbség még nincs kellőképen begyakorolva.

Az eddigi gazdálkodással szakítani kell, nehogy kimerüljön a nemzet.

Kimerült nemzet képtelen azon erőfeszítésre, amelyet a háboru sikeres befejezése megkövetel. Mert a hadviseléshez mindenek előtt pénz, pénz, és ismét pénz kell; tehát azon kellék, a melynek békeidőben is szükiben vagyunk.

A hadibudget nem arra való, hogy munkaképes emberek százezrei roszul élelmeztessenek csak azért, hogy a katonai kasztszellelem fogjon rajtuk; hanem arra való: hogy a jeles keretek (cadre) száma szaporíttassék s hogy a hadszertárak megtöltesse-nek. Mert

csak a jeles keretek (cadre) nagy száma és a hadi szerek fölös mennyisége képesitik a nemzetet huzamosabb háboru viselésére.

„A ki tovább bírja az marja.“ Példa erre minden háboru.

Olyan hadszervezet, a mely miatt a népet adókkal agyon kell csigázni; a mely a birodalmat a financiális bukáshoz mind közelebb juttatja és mindamellett csak meghatározott szamu katonát bír kiképezni és felszerelni s még ezeket sem képes lelkesíteni: a legszerencsétlenebb hadszervezet a mely kigondolható.

A francia hadszervezet, III. Napoleon alatt, jelenlegi hadszervezetünknek csak azon hibájában osztozék, hogy nem intézkedett oly harczképes tartalék felállításáról, a mely, vereség esetében, a hadsereget minden tekintetben pótolhatta volna. S ezen egy hibája elég volt Franciaország tönkretételére, III. Napoleon megbuktatására. Tanuljunk a más kárán.

A nép adóképességét kimélni és nem egyedül a hadsereget, hanem az egész nemzetet harczképesé tenni: ez a hadszervezet főfeladata. Ezt kell megoldania.

Hadszervezet, a mely e feladatot megoldani képtelen, nem egyéb markolat nélküli kardnál, a melynek igen drága ugyan a hüvelye, de pengéje nincsen.

A finanziaális bukást és a csatatereni vereséget csak az által kerülhetjük el biztosan, ha a katonai kiképezésről már az iskolákban, (az elemi iskolától az egyetemig) azonnal és czélszerűen intézkedünk.

*

Világtörténelmet alkotó nemzetek életében az alkotmány, a hadszervezet és a nemzeti nevelés — mint egymásból fejlődő, egymást kiegészítő és regeneráló organicus főtényezők — öszhangzatosan működtek közre mindenkor. Ez öszhangzatos működés megzavarása fokról fokra maga után vonta a nemzetek hanyatlását az elbukásig.

Nemzeti életünkben e három főtényező nemcsak hogy öszhangzatosan nem működik, sőt e főtényezők egyike, a magyar hadszervezet, nem is létezik. Hogy ennek daczára a nemzet mégis izmosodik: e példátlan tény a magyar nemzet tör-

hetlen életerejének a legfényesebb bizonyítéka.

A jelenlegi hadszervezet, mely a nemzet vérével rendelkezik, nem organicus, nem kiegészítő része a magyar alkotmánynak. A jelenlegi hadszervezet idegen, az absolutismus korszakából fenmaradt intézmény, mely az alkotmányba bele van ékelve s a német vezénnyelvvvel és osztrák katonai kaszt-szellemével a regeneráló nemzeti nevelést elbénítja, a heterogen elemek magyarosodásának akadályt vet, a nemzeti erők tömörülését gátolja, adóssággal terheli a nemzetet, újabb és újabb adókiivetést okoz s ennek daczára sem teszi az egész nemzetet harc-képessé, késlelteti, csaknem lehetleníti a huzamosabb háboru viselésére szükséges hadiszerek beszerzését, a hadszertáratokat és felszerelési gyárakat eshetőségek ellen nem biztosítja, a magyar ipart nem gyámolítja, az ország határait védművek nélkül hagyja, a magyar hadcontingens lelkesedésének szárnyát szegi, a nemzet harcziás szellemét elfojtja, elegendő tűzérsegről nem gondoskodik, a tábori futárszolgálatot nem szervezi, korszerű lovasságot nem állit fel, sőt még a honvédség kérdését is megoldatlanul hagyja s így nemcsak a hadsereg vereségeinek, hanem egyszersmind Magyarország minden bajának, egyedüli oka és kutforrása. Ha e hadszervezet a magyar alkotmány szellemével öszhangzatba nem hozatik, az osztrák-magyar birodalomnak a jövője — nagy kérdőjel.

Nagy kérdőjel azért, mert ugyanazon okok ugyanazon következményeket szülvén, a hadszervezet korhadtságánál fogva, a legközelebbi nagy háboruban, a melyet az osztrák-magyar birodalom szövetséges nélkül viselni kényszerítve lesz, a hadsereg vereséget fog szenvedni, mint szenvedett eddiglen; továbbá, mert

a már is roppant államadóságnak lavinaszerű, szakadatlan nagyobbodása, a kifelé gravitáló nemzetiségek fékvesztett aspirációi, a földbirtokok elszegényedése, a tömeges kivándorlások, az antiszemitikus mozgalmak, az anarchisták merényletei és a fonák, kapkodó bécsi politika mind megannyi jelek, melyek kétségtelenné teszik, hogy a nagybeteg államtstben a vegybontás procesussa immár megindulni készül.

Ki állíthatja nyugodt lélekkel, hogy az osztrák-magyar monarchia, ily aggasztó állapotában, egy újabbi königgrätzi catastrophát túlélni képes?

*

„Ha egyszer elvesztjük Németalföldet, Magyarország lesz a monarchia alapja.“ E világos szavakkal fejezte ki Savoyai Jenő, Salm herczeg birodalmi kancellárhoz intézett levelében, a követendő politika vezéreszméjét.

Németalföld elveszett, de azért Bécsben csak úgy nem vették figyelembe Savoyai Jenőt, mint a hogy nem hallgattak száz évvel később Gentz Frigyesnek, a bécsi congressus első titkárának, a szavára, midőn a monarchia sulypontjául szintén Magyarországot jelölte ki; hanem a helyett, hogy Magyarország erejének a fejlesztésére fordították volna a rendkívül kedvező időt, ezt a magyar nemzet gyöngítésére és a horvátok Magyarország elleni lázítására használták fel.

Ezzel megtörtént a végzetes koczkaetés, mely az orosz szuronyok segítségül hívását, a solferinói vereséget, a königgrätzi seregbomlást, az olasz tartományok elvesztését és a knezlác-i békét eredményezé.

De a bécsi kormány még e keserű megaláztatásokon sem okult, melyek a Jellacsisok és Rodi-

esok korszaka alatt egymásután érték, hanem, megfeledkezve, hogy alig birt megkapaszkodni a létmentő dualismusba, újból a nemzetiségi politikának szirteket rejtő hullámai közé lökte Ausztriát, melynek, Taaffe gróf szerint, szerepe ezentul: „Menhelyül szolgálni a gyöngébb nemzetiségeknek, hogy külön életet folytathassanak a német és az orosz Colossusok között.“

E politika a tüzet olajjal oltja, a dualismust aláása, a szlávok martalékául oda dobott németeknek megadja a lökést, mely Németország felé tereli őket, erőnek erejével a czár és a német császár malmára hajtja a vizet s ezenfelül még a kifelé gravitáló népegyveleget is egy újabb elemmel, a bosnyák mohammedánokkal, szaporította ad majorem Austriae gloriam.

E dicsőség, melynek learatására egy zászlóaljat és egy zenebandát tartottak elégségesnek, a mozgositott kétszázezer ember daczára csaknem kudarczczá vált, s a cs. és kir. hadsereg csak is annak köszönheté fegyverbecsülete megmentését, hogy a magyar vezér alatt harczó magyar gyalogság helyreüté a horvát ezred eszeveszett megfutamodását s a kész vereséget, szívóságával, diadallá változtatta.

A magyar véren szerzett győzelem babérjait a bécsi kormány tűzte homlokára, a roppant hadiköltséget Ausztria és Magyarország fizették meg, a foglalt tartomány pedig — mely nemcsak hogy hasznot nem hajt, de a monarchiának már is achillesi sarka — a horvátok aspirációit szítja, akik, bár a hadiköltségek fedezésében részt nem vesznek és a csatatéren is megfutottak, a szlávterület nagyobbodása folytán már annyira elbizakodának, hogy az álmodott Nagyhorvátország meg-

valósítására a magyar czimer sárbatapodásával az első lépést meg is kísérelték.

Ilyen gyümölcsöket termel a nemzetiségi politika.

*

Harminczhat év alatt immár az ötödik állami átalakulás küszöbén áll Ausztria s mint a keblét marczangoló mythosi pelikán fiait, saját vérével táplálja, neveli a kifelé gravitáló „gyöngébb nemzetiségeket“, mert Ausztriának ezentul ez a szerepe.

E szerepvállalás hallgatag bevallása annak, hogy az istenben boldogult „Egységes Ausztria“ nem a nagy Németország miatt nem maradhatott meg német államul, hanem azért nem, mert arra, hogy mint német állam állhasson fen oly centrifugalis néptorlódmány, a minő az „Egységes Ausztria“ vala, egy város nem elég erős kapocs, legyen bár e város még kétszer akkora, mint a milyen Bécs.

Ilyen birodalomnak a súlypontja nem egy város, hanem egy nemzet lehet csak, oly nemzet, a mely a többi nemzetiségek fölött, minden tekintetben hatalmi fensőséget gyakorol s e fensőségével ellentállhatlanul magához ragadja a vezérséget.

De az osztrák-német nép, mely csak töredéke a nagy német nemzetnek, 1848-ig absolut kormány alatt élt, a német birodalom kapcsában autonom nem volt soha s ennél fogva sem a vezérszerepre képességgel, sem pedig oly súlylyal nem birt, a mely egy „Egységes Ausztria“-nak fenmaradását lehetségessé tehetné volna.

Ezenfelül, nem ő, az osztrák-német nép, hanem a muszka szuronyok sokasága hozta létre az „Egységes Ausztriát,“ mely, mihelyt a szuronyok nem támogatták többé, büszke czime daczára, hét napi hadjárat alatt tétetett tönkre s

tartományaiiban megfogyatkozva és két részre szakadva, ma ismét az, ami elébb volt: „Ausztria“ és „Magyarország.“

Azóta pedig, hogy a dualismus alapján épült fel a monarchia, az osztrák-német nép hegemoniája mindenütt folytonos vereségeket szenved elannyira, hogy kétséges, vajjon megvédheti-e, önmagára hagyatva, a dualismust az osztrák nemzetiségek ellen?

E kínos helyzetből, mely viharterhes felhőként fenyegeti az osztrák-magyar állam fenmaradását, csak egy erős Magyarország mentheti ki az osztrák-német népet s vele a dualismuson alapuló monarchiát. Mert

a magyar nemzet az egyedüli szilárd elem, mely nem gravitál semerre;

az összes nemzetiségek közül, önerejével, csak ő egymaga hódított hazát s az általa megalkotott államot ezer éven át fen is tartá, sőt ma is a nemzetiségek intelligenciáját folyton olvasztja magába;

területe, számereje, vitézsége, politikai sulya, irodalma, művészete és történelmet alkotó szereplésével a többi nemzetiségeket, egytől-egyig, felülhaladja; s végül, mert

ő nélküle az osztrák császárság nemcsak hogy nem léteznék, de nem is jött volna létre soha.

A birodalmat fenyegető válság parancsolva követeli a magyar hadsereg felállítását, hogy a magyar nemzet megvédhesse a dualismust belső és külső ellenségek ellen, mint megvédelmelte Mária Terézia trónját, melynek IV. László alatt, döntő csatában vetette meg az alapját.

BUDAPEST 1884.
NYOM. BUSCHMANN F.-nél
(HARISCH-BAZAR).
